

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerző's kiadó tulajdonosnál ur. utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kivárató példányok iránt oszupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny főlvetetik 's pontosan közölitetik.

CS Az év hanyatlásra közelegével szives tisztelettel figyelmeztetjük a két haza főleg távolabb vidéki t. cz. közönségét, hogy ezentul is m. S z e c h e n y i I s t v á n g r. urnak az országgyűlés végre juttával gyakrabban 's folytonos együttmunkálása mint szinte más társaké mellett megjelenendő testvér lapjainkra eddigi marad az előfizetés, t. i. postán és Budapesten házhozküldéssel boríték alatt egész évre 12, félre 6 p. fr. borítékalanul házhozküldve pedig egész évre 10, félre 5 p. fr. Külföldre vagy az örökös tartományokba járatandó példányok iránt egyedül a bécsi cs. k. főpostahivatalnál rendelkezhetoi, belföldre pedig az ország's kapcsolatos részei minden kir. postahivatalnál 's a szerkesztőségél Pesten ur. utca 453 sz. Trattner-Károlyi-ház első emeletén bármilyen biz'os alkalom által, vagy szorgalom- és gyorskocsi útján. Minthogy a legközelebbi országgyűlésen hazánk boldogulását illető annyi 's oly fontos tárgy maradt elintézetlenül, a jövőnek beálladásaig annál szükségesb józan higgadsággal ezekről 's a társulatokban idővel rokonlag kifejlendőkülrül értekezni, hogy azok, a mennyire csak eszközölhető, minden oldalilag felvilágosítatva legalább némileg előkészülettel szolgálhassanak a teendőkre, némileg ovadéku az elhamarkodástól, némileg tartálék-örül a netalán tulhév miatti tévutra sodortatás ellen. Ez nagy részben a polit. lapok tiszt. e levén, azok érdekét is természetesen magasbitandja.

A Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország: megtiszteltetések; kijelölés és választás városokban. Fabriczy Sámuel; Örömhír e hazának, főleg tiszamelléki rokoninknak; szerb védelem, a meny-nyiben vád ráis háritatik; magyar gazd. egyesület; figyelmeztetés honi gyárnokok, ipartűzők 's honi iparművekkel foglaltos kereskedőkülrül; a bécsi egyetemen koszorúzott orvos- és sebész-tanárook hazaszülöttemküből; budapesti napló: fővárosi 's egyéb újdonságok; Krasznamegyei közgyűlés.)

A m e r i k a (horoscop az elnökválasztásra 's a pártok küzdési mérlegére nézve)

S p a n y o l o r s z á g (Zurbano pártos föllépte, az elleni rendelkezés; Prim pörében elkövetett gyanús eljárásmod; az alkotmányreform a követi congressusban; Liszt hangversenyei; forrongás Aragoniában 'sat.)

P o r t u g a l i a (az ellenzék 's a miniszterség 'sat.)
A n g l i a (Peel és Guizot közti egyenval; a repeal meghasonlása; komlóadó; Byron szobra; O'Connell-adó; demerai tüz.)

F r a n c z i a o r s z á g (Lajos Fülöp 's a Bourbon dynastia; Soult javaslati szándéka; Rothschild Párisban; Bugeaud innépelyes fogadtatása a marseillei kereskedőség részirül kíséretesül)

S v é d o r s z á g (Polgárosztályi lakoma; országgyűlés meghosszbitatása; a norvég stortingrai választások sikere 'sat.)

S z e r b i a (egy szomszéd kormányhoz intézett kérelmi pontok; a dunatoroklat iránti vizsgálat)

O r o s z - L e n g y e l o r s z á g (árviz-pusztítások Visztula egész mentében; csempészet; Sziberiába száműzöttek sorsa; szükevények iránti szerződés Poroszországgal.)

É r t e s í t ő.

Magyar- és Erdélyország.

Ő cs. 's ap. kir. fels. gr. Apponyi György kir. táblai bárót a magy. kir. udv. kancellariánál másod alkanzellárára, egyszersmind es. kir. b. titk. tanácsossá, díjzetés nélkül kinevezni; gr. Teleky Ferencz magy. k. ud. kancelláriai tanácsnokot huzamos, hű és kitűnő szolgálati méltánylása mellett, szinte díjmentesen belső titkos tanácsosi ranggal díszesíteni, továbbá kegyelmes tekintetbe vevén Bartal György, magy. udv. kancelláriai tanácsnok és előadó jeles és különös szolgálatit — legfelsőbb kir. kegyelme bizonyítványain, tisztí fizetéséhez személyére nézve még ezer forint évi pótlékot rendelni, végre b. Apor Lázár erdélyi kancell. előadó tanácsost nyugalmazni és sz. István rendje kiskeresztjével ékesíteni kegy. méltóztatott.

A n m g u m. k. udv. kincstár a zsarnoviczi sebész állomásra Rombauer Lajos orvos- és sebésztanárt Selmecsváros tisztb. physicusát; továbbá a maluzsinai bányakamrai sebész-állomásra Barlay Vilmos luhocnyai k. kamrai sehorvost alkalmazá.

A cs. szabaditékös ausztriai nemzeti bank, főlső Magyarország pénzforgalmára nézve czélszerűnek látta: Kassán, a cs. kir. kamra elnöksége megegyeztetével, egy bankváltóintézet alapítatását. A kassai bankváltó-pénztár, foglalkozását, egészen azon elvek szerint, mellyeket eddig a budai és tememesvari bank-siók-pénztárak követtek, 1845. évi január 2kán kezdendi meg, 's ügyei a kassai kir. harminczad-hivatal által, mely ugyannott a bécsi váltójegy-kasszát is intézi. a bank nevében, 's a bankigazgatóság vezérlete alatt fognak intézteni. A Kassára leendő utalványok kibocsátásáért és viszont egy tízed percent járandóság van megállapítva. Bécs, nov. 24kén 1844. B. L e d e r e r K á r o l y ausztriai nemzeti bank főigazgatója; bóhmstelleri P o p p Z e n ó b Konstant, bankigazgató, ss. kk.

Kijelölés és választás a városokban. *)

A városok elrendeztetése körül előforduló legfontosabb kérdések egyike a városi előljárók kijelölése és választása, mert ez egy részről a kormány szükséges befolyásával 's felügyelésével, más részről a polgárok szabadságával 's a politikai jogoknak kik által 's milly mértékben leendő gyakoroltatásával lényeges összeköttetésben áll, e mellett pedig a városok jóllétére 's felvirágzására, mely nagy részben a tisztviselők ügyességétől 's erkölcsi jellemétől függ, szerfölött nagy hatást gyakorol. E kérdés Göllniczbánya városának új szabaditék-levelében, mellyről már a Jelenkorban is tétetett említés, egészen új és igen is figyelemre méltó módon van feloldva 's ennél fogva ezen szabadalmi le-

*) Füzér a törvénytudományból cím alatt néhány év előtt Társalkodónkban több igen böles elemzetű 's tapintatu cikket közölt a tisztelt értekező ur; a jelen cikk is folytatása az érintett törvénytudományi füzérnek 's korszerű figyelmeztetésénél 's nyomos combinatiójánál fogva tagadhatlanul minden szempontbul megfontolásra méltó. Szerk.

vél bővebb megismerttetése talán a nagyobb közönség előtt sem lesz érdektelen.

Előre kell bocsátni azt, hogy Göllnicz város a legujabb időkig a Csáky grófi család tulajdona volt, melly a királyi haszonvételek és erdők tulajdona iránt, minthogy ezt mind a két fél magának követelte, ön uriszéke előtt számos év óta a városi község ellen két rendbeli pert folytatott. De miután a család ezen perek továbbí folytatását azon tagjainak engedete által, kiknek Göllnicz város osztályrészőkül jutott, ezek a várossal szerződésre léptek 's bizonyos pénzüszszegért minden földesuri jogról végképen lemondottak, mi által Göllnicz város tökéletesen szabad községgé vált. Ezen szerződés, mint nem oszupán örök felvallást, hanem a pür kétséges kimenetele tekintetéből kötött perakut képező, és így az 1836. S. törv. czikk 2ik §sza alá nem eshető, legfelsőbb helyen is helybenhagyatván, a város új szabadalmi levél kiadatása végett ő felségéhez folyamodott, és azt meg is nyerte.

Ezen nevezetes oklevél, melly Bécsben f. 1844. majus 2dik napján kelt, először megerősíti mind azon régibb szabadságokat, mellyeket Göllnicz városa IV. Béla, V. István, IV. László, I. Károly, I. Lajos, Zsigmond és III. Ferdinand magyar királyoktól nyert, a mennyiben azoknak valódi gyakorlatában most is volna, ugymint a házak 's egyéb ingatlan birtokok szabad adásvevését; az örök felvallásoknak sz. k. városok módjára a városi tanács előtt véghez viendő hitelesítettését 's bejegyztetését; a vérhatalmat és a büntető pöröknek egyenesen a kir. táblára leendő feljebbvitelét; — a személyes és vagyonbeli pereknek, csupán a bányászatiakat kivéve, egy szabadon választott városi tanács előtti folytatását, még pedig a városi fundusokra nézve a nemesek ellen is; — minden héten két heti vásártartást; a lakosoknak vámtóli mentességét 's az egész mostan birt határra, 's annak minden haszonvételeire, ide értvén a királyi haszonvételeket és erdőket is, — kiterjedő tulajdonjogot, mint melly a felebb érintett szerződés által különben is minden jövőben történhető megtámadás ellen biztosított.

Mind ezek előre bocsátása után következik a városnak jövőndő szerkesztése, hazánk mostani alkotványához, 's a város mostani állapotjához alkalmazva, következő pontokban:

1) A városi tanács állani fog egy fő-, egy albiróból 's 6 tanácsbeliből.

2) A fő- és albiró minden 3dik évben a választott polgárság (electa Communitas) tagjai által szótöbbséggel csupán a tanácsbeliek közül fog választatni, ugy a volt fő- vagy albiró is ujra megválasztathatik. A tisztujtószekek állandó elnöke mindig Szepes megyének első alispánja leend, ha pedig ezen hivatal üres volna, vagy az első alispán az elnökléstől megakadályoztatnék, akkor a város kérelmére a megye közönsége más, hasonló méltóságú 's közbizodalomra méltó férfit fog kiküldeni. A kijelölés a fő- és albirói hivatalra következőképen fog történni: A választott polgárság maga kebeléből választ 4 egyedet, a többi polgárság pedig 8 egyedet 's így mindössze 12 egyed a tisztujtó biztos elnöklete alatt összzegyülekezvén, a fő- és albirói hivatalra egyenként négy négy, szótöbbséggel választandó egyedet proponál, a tisztujtó biztos pedig kizárólag csak ezen négy egyedet jelölheti ki. A felebb említett nyolcz egyed az egyetemes polgárságból oly móddal választatik, hogy a város négy negyedének előljárója, (quadrantarii) az illető negyedben lakó valamennyi polgárt egybő hivatván, minden negyedben két biztos választatik a kijelölés megtételére.

A tanácsbeliek a választott polgárság tagjai és a többi polgárok közül szintazon módon választatnak, mint a fő- és albiró, de tisztujtás alá nem es-

nek, hanem halálilag maradnak hivatalaikban. —

4) A választott polgárság, a főjegyzőn és főügyészen kívül, kik hasonlóképen üléssel és szavazattal birandnak, 40 tagból fog állani, kik éltők napjái a választott polgárság (tehát nem az összes polgárság) által szótöbbséggel választatnak a birtokos lakosok közül, a szelleket sem zárván ki, ha t. i. becsületes és hasznos életmódjuk van, vagy mesterséggel, művészettel, kereskedéssel foglalkodnak 's a szükséges tulajdonságokkal birnak, a polgári állapotra (conditio) vagy vallásra, ha t. i. ez a törvényesen bevett vallások egyike, minden tekintet nélkül. Ezen választott polgárság tanácskozó üléseit tartja a népszószóló (tribunus plebis) elnöksége alatt, ki polgármesternek is nevezetethetik, három évi tisztujtás alá van vetve és akkor a fentebbi 2ik pontban előadott módon választatik, politikai és gazdasági tárgyakban a belső tanácsban üléssel és szavazattal bir 's a tanácsnak minden pénzbeli utalványait ellenjegyzti (contrasignat.) A választott polgárság az ő üléseiben a város közös boldogságát érdeklő fontosabb tárgyakról tanácskozik, az eredményt vagy irásban, vagy elnöke 's mellette küldendő egy vagy két tagja által a belső tanácsal közli, rendes jegyzőkönyvet vezet 's azt a belső tanácsnak jóváhagyás végett elibe terjeszti. A pénzbeli kiadásokat 's gazdaság igazgatását illetőleg a belső tanács sem utalványokat nem adhat, sem pedig (a rendszereseket kivéve) rendelkezést nem tehet a választott polgárság kihallgatatása 's megegyezése nélkül. Az a tyalfság és sógorság tiltott fokai a tanácsbeliek és választott polgárok között a legfensőbb szabályos rendelkez szerint szoroson megtartandók.

6) A megválasztandó személyek a törvény-kivánta személyes és erkölcsi tulajdonságokkal birjanak, egyébaránt, ha a törvényesen bevett vallások egyikehez tartoznak, a vallásra semmi tekintet ne legyen, fen tartván mindazáltal a vallási arányra nézve a tanácsbeliek és választott polgárok közt divatozó gyakorlatot. (Salvo praevigente circa proportionem religionarium Magistratum Individuorum et Electae Communitatis usu.)

7) A tisztviselők száma következő: egy főbiró, egy albiró, ki egyszersmind a városi kapitány tisztjét 's a mezei rendőrséghez tartozókat is teljesíti, egy szószóló vagy polgármester, hat tanácsbeli, egy fő- és egy aljegyző, egy ügyész, egy pénztárnok, egy árvagondnok, egy adószedő, egy levéltárnok, egy irnok, egy főorvos, egy sebész, négy felügyelő a kir. haszonvételekre, ugymint malmokra, serre, borra és pályinkára, (midőn ezek házilag kezeltetnek) egy az erdőszeti tudományban jártas erdősz, ki a gazdasági ülésekben értesítő szavazattal (voto informativo) bir, és ezeknek ellenőrei és egy vásárbiró. Mind ezek a közjvedelmekből fizettetnek; kivéven a tanácsbeliokat, az ügyészt, jegyzőket, levéltárnokot, orvost és sebészt, a többi hivatal mind tisztujtás alá esik; — ha pedig időközben valamely hivatal megürül, a helyettesítés jövő tisztujtásig választás által történik a belső tanács kijelölése mellett, de a kerületbeli szolgabiró befolyásával. Az egyházi pártfogás (jus patronatus) ugy gyakoroltatik, hogy a belső tanács és választott polgárság tagjai fejenkint egyenlő szavazattal birnak és a lelkész szótöbbséggel választják; a folyamodók mindnyájan kijelöltetnek.

8) A belső tanács javaslatára a választott polgárságnak joga van, jó erkölcsű bármily állapotu egyedekeket a polgárok számába fölvenni; a díj helybeli lakosokra nézve egy arany, idegenekre nézve 20 pengő forint. A lajstromba beiratott polgárok, azok nejei és gyermekei kivételnek testi büntetés alól még akkor is, ha valamely vétség miatt közkereset és büntetés alá kerülének.

9) Kivevén a' bányai ítélőszékekhez tartozó pereket, a' városi tanács mint első bíróságú ítélőszék a' helybeli lakosok ellen indított minden más nemű perekben ítélt, de a' nemesek-elleniekben csupán akkor, midőn polgári fundust tárgyaznak. A' büntető perekben a' régóta gyakorlott vérhatalomnál fogva ítélt ugyan, de ha a' tanácsban elegendő jogértő egyed nem találtatnék, mint eddig, úgy jövendőben is köteles jogtudósokat meghívni. Minden ítélethezára öt egyed szükséges. Az örökfelvallások úgy, mint eddig is, a' tanács előtt fognak végbe menni, és ama különös jegyzőkönyvbe iktattatni.

10) A' főlebbvitel egyenesen a' megyei törvényszékre menend, még pedig mindig birtokon belül, kivévén azon pereket, mellyek vagy épen felebb nem vitethetők, vagy világos törvény szerint olyanok, hogy azokban a' kiváltságos városok tanácsától is az birtokon kívül engedtetik meg. A' büntető perek egyenesen a' királyi táblára vitetnek föl. Az ítéletek egy vagy két kiküldött tanácsbeli által hajtattak végre.

11) A' tanács a' belső bátorságra és jó rendre ügyel 's e' részben az ország törvényeit, felsőbb rendelkezéseket 's megyei határozatokat szoroson megtartani köteles; — oly dolgokról, mellyekről bizonyos tudomása van, bizonyítványokat adhat ki, valamint utileveket is, de csak keblebeli lakosoknak, az ország és hozzá kapcsolt részek határain belül; — a' számadás alatt levő tisztek számadásait évenként szoroson megvizsgálja, 's az eredményt a' választott polgárság elibe terjeszti; — az árvák értékét pontosan kezelteti, a' számadásokat megvizsgálja, 's az árvák személyeire is fölgyáz.

12) A' város ezen már régen használt czimvel élhet: *Libera privilegiata ac montana civitas Göllniczbánya.*

13) Leiratik a' város új pecsétje 's a' régi eltöröltetik. Az új pecsét körirata imez: *Sigillum liberae, privilegiatae, ac montanae civitatis Göllniczbánya.*

Ez tehát röviden ezen nevezetes oklevél foglalatja, mellyből, a' többit mellőzve, itt 's csupán a' kijelölés és választás módjára szorítokozva, leginkább szembevetendő az, hogy az egyetemes polgárságnak a' választásra ugyan semmi, — ellenben a' kijelölésre igen némi befolyás engedtetett, melly egy részről tu l n y o m ó nak mondatik, mert a' kijelölő választmányhoz az egyetemes polgárság nyolcz, a' választott polgárság pedig csak négy tagot küld; — de más részről nem közvetlen hanem k ö z v e t t elannyira, hogy az egész, több száz polgárból álló község, csak nyolcz egyed által képviseltetik. Az első minden esetre igen becses, sőt soha eléggé meg nem hálálható engedély a' kormány részéről; a' másik talán szükséges ovószert a' „*civium ardor prava jubentium*,” 's a' könnyen támadható pártoskodások ellen, mellyek egyébaránt, ha megengedendi a' tapasztalás, a' kormány bölcsesége jövendőben tághathat is.

Egyébaránt látnivaló, hogy ezen új rendszer, melly szerint t. i. nem a' választás, hanem a' kijelölés bizatik a' népre, az eddigi teoriákkal ellentétben áll, mellyek szerint t. i. a' kijelölési jognak a' kormány, vagy bármely felsőbbség, egy szóval a' közállomány kezénél kellene maradni már csak azért is, hogy ez által mintegy votum negativumot gyakorolván, alkalmatlan, vagy veszedelmes elvű és irányú, de a' nép kedvezésit bármilyen módon megnyerni tudó embereket a' hivatalokból kirekeszthessen. De a' teoriák egyedüli próbaköve a' tapasztalás, melly nem sokára meg fogná mutatni, a' kettő közül: mellyik rendszer érdemli meg az elsőbbséget.

Továbbá, észrevette a' figyelmes olvasó, hogy Göllniczen a' tanácsbeliek és választott polgárok halálilag maradnak hivatalban; 's hogy az időközben megürülő hivatalokra nézve igen liberalis alapu intézkedés vagonyot téve, melly a' szabad királyi városokban eddig hiányzik.

Azon olvasók kedviért, kiket talán ezen száraz tárgy elfárasztott, mulattatásul álljon itt azon mód, melly szerint hajdan a' velencei doge (dózsó) választatott, melly valódi remeke és non plus ultrája egy szövevényes 's mesterkélts választási törvénynek.

Midőn a' doge meghalt, a' nagy tanácsnak valamennyi, 30 évnél idősebb tagjal golyókat huztak egy zsákból, melly golyók közt 30 arany golyó is találtatott. Hasonló sorshuzás után választatott ezen harmincz közül kilencz. E' kilencz közül négyen kineveztek ötöt, ötven pedig négy négy, mindössze tehát negyven választót. E' negyven közül a' sors ismét választott tizenkettőt, kiknek mindenike két, az első pedig három választót, mindössze tehát huszonötöt nevezett. Tovább

a' sors ezen 25 közül kilenczet szedelt ki, kiknek mindenike öt, 's így mindnyájan negyvenötöt neveztek. Ezen számból a' sors ismét tizenegyet választott. E' tizenegy közül nyolcz tag, négy négy, három tag pedig három tagot nevezett, mindössze negyvenegyet. Ezen 41. választó, kiket a' nagytanács megerősített, 25 szavazat többsége által választotta az új dogét. Ezen választómód Marino Morosini doge alatt találtatott föl 's jött divatba 1250dik évb. Lám hogy akkor is tudtak választási törvényeket hozni, még pedig ugyancsak czifrákat!

Fabrizzy Sámuel.

(**Örömhír e' hazának de főleg tiszamell rokonainknak**) Van Rochefoucauld életelvi közt egy, melly kissé csipősen bár, de mély tapintattal 's tagadhatlan igazsággal jelöli ki azon örök, soha meg nem szakadt láncolatot, mi által ember emberrel, nemzetek népek egymással érintkezésbe vonatnak, 's mi csakugyan in ultima analysi méltán a' társas együttlét végokául tekinthető. Nem akarom e' mondatot ide írni, és zint, mivel eredeti francziát nem lennék képes olly hűn 's hatályosan nyelvünkre tenni, mint megkívántató arra, hogy valamikép álmagyarzatokra alkalom ne nyíljk, részint pedig 's főleg azért, mivel sok phillistaeus, pharisaeus, meg nem egy, ki illusiók 's önámításban él, magára vehetné a' dolgot, 's még utóljára bántalom lenne vége. Mostan tehát csak ennyit mondok: van e' hazában egy, ki ezen elvet nyilvános élte folytán soha szem elől nem veszté, 's bár ő maga tetteleg nem egyszer czafola azt meg a' haza oltárához vitt nagyszerű áldozatokkal, még is úgy intézte mindenkor közjóra irányzott lépéteit, hogy honosai legtöbbjére amaz elv értelmében kívánna hatni. Rochefoucauld elve a' gyakorlati élet egyedül sikert biztosító elve, azon egy pedig, ki által legtöbbször látjuk ez elvet honfittársai irányában alkalmaztatva Magyarországnak a' honjávára legtöbb sikerrel működött férfia. — Amerika rég meg volt Columbusz előtt; Foulton előtt legalább is ezer évvel ismerték a' vizgöz feszítő erejét; Széchenyi előtt hány gőzös hasitá az oceán hullámit; 's mégis Columbra volt szükség, hogy az elvénülő emberiség megiffjtására új világrész födöztesék föl; Foultonnak kelle támadni, hogy a' gőzerő eszközé váljk ezélinkra; 's nem kell e' megvallanunk, 's nem valja e' meg édes örömet minden méltányos magyar: Széchenyi kellett e' hazának, hogy főleg az anyagi jólét felé az első szükséges lépés megtétesék! Midőn 1833ban fölveré az első kerékpár nyugodtan folydogáló Dunánk hullámveit tetőtől fenéig, 's magosan emelkedék egre a' füst, mit ipar 's kereskedés szazados elhanyagolatlása után öröm- 's hálaláldozatul küldte a' magyabna, hány volt, ki fejesóvalva szemlélte ez új tüneményt; hány, ki vészjósolva tért haza övéihez, hazafiai fájdalom közt látva előre lelkében ősi szabadságunk arany zománczeit e' kerekék által szertezúzva? — Alig vonult el azóta fölöttünk egy évtized, 's mi más színben látjuk a' dolgokat! pedig koránsem azért, mint ha a' magyar természet lényegesen megváltozott, 's gondolkozásmódja valami fensőbb ihlet vagy befolyás által új irányt vett volna, hanem mivel a' siker, melly már kezdetben ígérték, bekövetkezett; mert emberi természetünk egyik kitűnő sajátága, hogy azon mértékben veszen erőt balitéletinken — siker esetében — a' józan meggyőződés, milly mértékben hátráltatá lépéteinket alapnélküli kétkedés bizonyos kitzított czélra nézve.

Azon széptehetségű fiatalabb hazafiak, kik több év óta hazánk nagygyá emeltetése körül cselokvölög tuntek föl, 's kiknek leginkább azt tulajdonithatni tévedésül, hogy könyvekben vagy külföldön keresik az igazságot, melly itt ben a' hazában a' nemzetélet ezerféle nyilatkozatiban kinálva kinálkozik, nem egyszer szoltak így: két uton kísérhetjük meg nemzeti teendőink sorát, egyik, ha minél szabadabb működési tért eszközünk a' már meglevő elemeknek, 's ügyekezünk idomítani, kellő alakba öltöztetni a' munkás kézre váró tömörkedé anyagot; majd ismét ezuton nem boldogulván, nem láttak másban üdvöt, mintha új elemek teremtésére intézve minden jó hazafi szelleme 's anyagi erőit ügyekeznek fölrázni a' nemzetet azon halálos álmhoz közel eső indolentiából, melly egykori jobb jövők iránt kétségbe ejti o' haza legjobbjait. Azonban itt is ott is igen egy sikerrel fáradoztak, minek természetesen az ön következőse, hogy lassankint belefáradván a' sisyphusi munkába, vagy elcsüggedve lemondának minden reményről 's hagyák a' dolgokat menni a' mint mehetének, vagy küzdének tovább is a' megkezdett irányban, de többé nem siker reményében, hanem hogy eleget tegyenek a' hazafiai kötelesség parancs-szózatának. Pedig csak végig kell vala tekinteniük a' közel mult 10—12 éven, 's megfogták volna látni, miként mind az, mit ők szavakban

olly szépen elmondottak 's miért talán készek valának — ha erre szükség leende — szívverőket is adni vált-ságdíjúl, nemcsak hasznos és szükségesül ismértetik azok által, kik e' honjává nem kevésbé hordják szívökön, mint bárki más, hanem nagy részt létesülő félben vagy már nem egy tekintetben létesítve is van, más részt pedig számba vétetvők azon elemek, mik többi teendőinkre nézve első és főkéllékek. Nem a' nemzetnél hiányzik a' benső morális erő, melly megkezdett haladásunk kellő iránybani folytatása sőt igen sokbanyorítására elkerülhetlenül megkívántatik; nem is egészen azon tan, mellynek elvein hazánk nem egy széptehetőségű fia fejleszté esze és szíve egyaránt dús kincseit, nem is ezen tan nevezendő általjában hibásnak; hanem a' küzdők túrni nem tudó tettvágya, 's az innét okvetlenül következő nagyobb kisebb elhamarkodás egy részben a' követendő ösvény, más részben pedig a' szükséges eszközök megválasztása körül.

Ugyvan honunkban legtöbb publicista elveivel, mint jövedelmével sok nagy birtokos földesur; kik közt nem ritkán látjuk, miként egyik alig fődözheti tetemes jövedelmei mellett is napi szükségét, más meg sebes lépéssel közelit a' tönkrejutáshoz, míg egy 3dik, tán kisebb terjedelmű birtok jövedelméből nemcsak házi szükségét fődözi, sőt gondoskodik maga és családja számára is a' társas élet lehető legtöbb kényelmiről, hanem ezenfölül évenként tőkésit bizonyos részt véletlen csapások esetére, más meg birtoka benső értéke emelésére 's külső terjesztésére fordít. Mind a' háromnál majd egyenlő elemek találtatnak, 's mégis az eredmény annyira különböz; 's mindez miért? mivel az egészet lelke, a' gazda értelmesen tudja kezelni az eszközöket, miket a' sors kezébe juttatott. Ismerjük meg csak egyszer igazán az utat, mellyen a' hazánkban rejll erkölcsi 's anyagi erővel legmagasb kamatra gazdálkodhatni: nem leend okunk egyrésztben elcsüggedve fölkiáltani: ki halt e' nemzetből minden elem, mellynek kellő fejlesztése által hanyatlásunk közepett föllelhetnök az egyetlen gyámpontot; más részt pedig nem fogjuk elkövetni azon, az utókor által soha meg nem bocsátható, balfogást és hibát, hogy elhagyva azon tömörkedé kincset, mivel isten e' népet és földet megáldá, — mi előbb utóbb dúsán fog kamatozni, csak kellően tudjuk kezelni — új elemek teremtésére pazaroljuk azon erőt, melly a' meglevőkkel mindent tehet, ezek mellőztével semmit, vagy csak igen keveset.

Ezeket jónak láttuk előre bocsátani, mielőtt a' szegedi közlést ide iktatnók, tettük pedig ezt jelenleg, 's teendjük jövöre minden lehető alkalommal, azon meggyőződésünknel fogva, mit a' sajtó utjáni discussiók figyelmes kísérete által nyert tapasztalásra alapítánk; o' tapasztalás megtanít bennünket, miként, ha nem akarjuk hogy a' külön erők már a' vitatási mezőn egészen paralyzáltassanak, 's így még a' remény is bekövetkező tettek iránt részünköl egészen elenyészszék — szükség oda irányozni minden tehetségünket, hogy a' nemzet figyelme minél inkább a' már létező felé fordítassék, 's így a' sokféle elméleti, sikert nem nyújtó, okoskodások után közelebb menjünk a' gyakorlati térhez, mellytől egy idő óta kimondhatlan vesztéségünkre, olly igen messze hagyók el magunkat vezetetteti.

SZEGED, nov. 1844. Sietek tudatni az öröm okát, melly városunkat jelenleg szokatlan mozgásban tartja, 's hihetőleg oka egy bekövetkező másnemű tartósabb mozgalomnak is. Városunk lelkesbjei áthatva a' kor méltányos igényeitől, ipar 's kereskedési tekintetben nem mulasztanak el semmit, mi által a' nemzet biztosabb állásra jutását reménylhetni; meggyőződésnek, melly bátran állítom Szeged előbbkelőjei közmeggyőződése, tulajdonítható azon eszme, melly külön körökben megpendítve, 's hő pártoltatásra találva, hatályos lépéseket vont maga után tiszai közlekedésünk ügyében. Nem kelle több, mint látni azon fényes eredményeket, miket a' dunai gőzhajózás 10—12 év után fölmutat, hogy azonnal minden erő egyesüljön olly czélból, miszerint elhagyatott Tiszánk is részesítették jövöre azon javakban, miket Dunánk szerencsés szomszéd lakosi évek óta olly nagy mértékben élveznek. E' végből részvénytársaság alakult, melly legföns. helyről eszközlendő szabadték mellett gőzhajók építtetését, 's ezek által Tiszánknak a' Dunával leendő összeköttetését tűzé ki czélul; öröm rezg é t e' vállalkozás láttára szívünk minden idegeit, 's bár nem valának előttünk ismértetlenek a' nehézségek, mellyeket a' derék vállalkozóknak előbb le kellend küzdeni, még is, tudva mennyit tehet egyesített erő és szilárd akarat párosulva alapos combinatioval, nem estünk kétségbe a' létesítés sikere iránt. Azonban e' nehézségek mintegy varázsszóra, elenyésztek, 's legvérmesb reményünket látjuk o'

részben nemcsak teljesülve, de sokszorosan fölülmulva. A dunagőzhajózási társaság teljes hatalmu képviselőjeként érkezett ugyanis, nov. 20-án reggeli órákban Hermine gőzösön két gőzhajó kapitány közénk, a társaság azon meglepő ajánlatát adván tudunkra, miszerint ez késznek nyilatkozik a tiszai vonalt Szegedtől a Dunáig jövő tavasztól kezdve gőzökkel ellátni. Nem akarom leírni, mint seregle a nép e szokatlan látvány szemléletére, (mellynek mását 1833 óta, midőn Széchenyi István gr. nagy hazánkja lepe meg bennünket nem szemléltük) mint bámulá ezer meg ezer ez örvendés tüneményt; e helyett kissé tán terjedelmes soraimban inkább arra szorítokozom, mit városunk e kedvező ajánlatra nézve határza. Az alakulásban levő részvény-társulat lemond szándékáról s annak teljesítését az ajánlkozó társaságtól várja; ns tanácsunk pedig nemcsak fölmenti az itt állomásozandó gőzöket az ugynevezett karópénztől, nemcsak díj nélkül nyitítja meg hidját mindenkor az átvonulásra, hanem ezenfölül a szükséges épületeknek alkalmas helyet rendel, sőt építési anyagokról is gondoskodik. Az egyezkedés vig lakomával végződék, melyet főnemlített két kapitány ur rendezte városunk előbbkelőji számára. Hermine gőzös mozgása Tiszánkon kissé nehézkes volt, mit főleg annak tulajdoníthatni, miszerint az illetők részéről, kellő vízmélység-ismérettel még nem bírhatván, igen nagy ovatosságra volt szükség; mi természetesen megszünendik, mihelyt a társaságnak tapasztalás után kellő ismerete leond kanyarulatok, nagyobb kisebb mélységek, zátonyok, örvények st. felől. Ismerve Tiszánk vizállását, hiedelmünk: miszerint a vonalunkra eső gőzök alsó teste más alakot fog nyerni, olyat t. i. mely lehető legkevesebb merülvén vízbe, biztos közlekedést ígér még alantabb vizállás mellett is; e reményünket főleg azért is nyilvánítjuk ez alkalomkor, mivel a hajók érintették alkalmaszása által főmarad a társaság részire a lehetőség kísérleteket tenni Szolnok felé, sőt tán egész Tokajig; mit mi bizonyos évszakon, a Tisza-áradáskor pedig kétségtelenül létesíthetőnek tartunk biztos kalauzok mellett s ez a tiszai vidékek fölvirágoztatása ügyében hatalmas lépésül szolgálna, sőt mivel a Maros Szegednél szakad a Tiszába, igen valószínű hogy Maros által kisebb s csekély mélységű vízben járható gőzösön innen Araddal s talán a Tiszáról más ebbe ömlő folyamokon is (Körösön, Bodrogon, Szamoson st.) legalább ezek magasb állásukkor, az ezen folyammenti tájakkal is közlekedhetünk időjártaival s így részint hajón részint vaspályán csakugyan a gőz terjesztendi hazánk sivatag vidékire is a polgárisulás s jólét áldását.

Szerb védelem. mennyiben a vád reá is hártatik. *) Ujabb időkben a magyar nemzet a hivatalos latint saját nemzeti nyelvvel törekedvén méltán fölvaltani, az ellen a szláv törzs rokon népei közt kisebb nagyobb kikelés támadt. És mind a két részről harc löv. — A magyar azt mondá: Nekem hisztóriai s közjogi igazam van; ti más nyelvűek a magyar korona alatt vagytok, annak nemzete megosztja veletek szabadságit, melyekkel körében élhettek, különösen ti óhitűek egyházi ügyeitekben a nektek külön is engedtekkel; a magyar nemzetiség ellen tehát nem lehettek; sőt mindnyájan ti, valamint magy. korona alá jöttetekkor, az egész Európában akkor még divatozott latin nyelvhez valátok szoktatva, ugy illik és kell most a diplomatikáivá lett magyar nyelvet annak helyébe elfogadnotok. Így szentesíté meg már Magyarország királya a törvényt, az aló magatokat kihúzni vétség. — És ezt, a nem épen magyar nyelvű anyák szülötteinek is nagyobb része helyeslé. Hiszen azért, mondák, magunk nyelvtől körünkben a magyar sem foszt meg bennünket, valamint a latin nyelv mellett azt megtarthatók, csak tulságos erőszak ne vitessék rajtunk véghez; belészokunk mi idősbek is, gyermekeink pedig már belenőnek. Így tehát összekötő nyelv majd a magyar lesz, mikint a latin volt. Akarjuk a közös egyességet, mert hasznosabb; egyenlítettessék ki a különszakadás, mivel azzal egy rész sem nyer. A szokottól ujhoz szokunk, a magyar hazája miénk is, az ő érdeke ránk is árad.

E nyilatkozatot sőt tényt a király s ország helybenhagyólag fogadá. — De támadtak csapatok a szláv törzs ágazatiban. Ezek tettei a törvényesített magyar érzelmeket ingerlék. „Vigyázzatok, kezdék gyanítani sokan — ezek ellenszegülésében ok lappang, vész rejlik. Mert volt idő, ugymond a magyar, melyben, ha latinul folyt bár a törvényhozás, magyarul vivék hivatalos levelezésüket a nádorok, orsz. rendek, vgyék, kamara s azokat készséggel fogadá el a szerb, horvát, szláv. Illy

nyelvűek magyar csehleveleket kaptak a fölségtől s atyafiságos szeretettel csatlakoztak békében s harcban a magyar vérhez, sőt egygyé olvadának. Most pedig nyilván ellenünk egyegy csoport. Mi ez? "

Illy érzellemel majd valamennyi magyar hirlap, ha különbözék is politikai színben, Magyarország nemzeti nyelve óalmában egygyé löv. 'S mit hirdetének a tisztelt szerkesztők? mi futá be az országot? „A magyar korona szláv törzsű népei nem szeretik már a magyart.“ — Illy szemrehányások néha élesek is valának; kik azonban a magyar királyhoz és nemzethez hűnek tudák magukat, sértetésüket érzék, haragra is lobbanának, természetesen, mert az ártatlanság megdöbben s a szakadást forraló alatomosságnak csak színét sem szereti tűrni. 'S velem ez véteket tollat. Nem elegyedem a politikai részekbe, el lesznek azok más uton igazítva, s ugy hiszem kibékítőleg. Érzelmem az óhitű vallást érő vád elosztására sürget fölszóalni s ezt részemről csendesen, de önzérettel akarom tenni, mert tiszta lélekből foly védelmem.

A szláv törzs ellen általában fölhoz. állításokból az óhitű szerbet következők illetik: 1) Az óhitű keleti eklezsia legfőbb fejének az orosz czárt ismeri, kit 2) ugy említnék imáinkban, mint eklezsiánk legfőbb fejét. 3) Hogy szent székeinkről a per eklezsiáknak ezen vélt fejéhez vitetik főlebb végelintézésül. — E három állítás csak szerkezetünk nemtudásából kerekedhetett. 'S mint vád, teljességgel alaptalan. — Mi az első illeti: az óhitű napkeleti eklezsia legfőbb fejének vagy kevésben, vagy épen nem ismeri el bármelyik királyt, legyen az akárhol s vessen keresztet jobbról balra, vagy viszont, vagy bármikép, valamint egy patriarkát sem, vagy minden patriarkát együttvéve s végre orosz zsinatot sem, hanem egyedül csak „magát Jézus Krisztus üdvözítő urunkat, kit az atya Isten az eklezsiának, mely az ő teste, mindenek fölött fejeül rendelt.“ Ef. 1. 22. 23. Továbbá: azzal, hogy a hitsymboluma az eklezsiát apostolinak nevezi, azt tanítja, hogy mi tartozunk az apostoli tanítást és hagyományokat szentül megtartani. Ismét továbbá: az eklezsiái hatósággal az apostoli hivatal viselése biztosítottatik. — Végre: ezen hierarchiának csak a közönséges eklezsiái zsinatok segédelmivel lehet az egész közönséges eklezsiára befolyása s hatása, következőleg magok az igazvéleményű (orthodoxus) patriarkák az orosz zsinattal együtt (mellynek a patriarkák magokkai egyenlőséget engedtek 1723. az egész zsinatot „Krisztusban legkedvesebb atyafiatán“ nevezvén) csak rendelkező tagjai a hierarchiának v. eklezsiái hatóságának. És hogy ha néha néha a közönséges zsinatokban (világi) fejdelem viselt is elnökséget, mindazáltal soha egynek sem jutott eszébe, hogy azért magát eklezsiái fejének nevezze. Hasonlag, hogyha az orosz czárnak tetzenék a zsinatban személyesen előülni, ugy ő, ha igaz óhitű, mint magam vagyok, bizonyosan csudálni fogja, hogyan állíthatják a mi politikusaink föléle azt: Hogy az óhitű napkeleti eklezsia az orosz czárt legfőbb fejének ismeri, kinek hité s lelkiismerete hódol!!! Szóval az óhitű napkeleti eklezsia minden tartományban a hol van, valóban megismeri, hogy a jus supremae inspectionis az uralkodó (világi) fölötti, de a jus cavendi-nak hason részét magának tartja fön, ámbár ez őt csak erkölcsileg, a statust pedig természetileg is illeti, azonban a jus in sacra vagyis dogmáit valamely statusnak teljességgel alá nem rendeli.

A másodikra: Vannak olly esetek, melyekben maga a stoicus türedelem is véget ér, ugyanilly eset ez is. Egész nemzetet, mely a törvények s király iránt leg-hívebb, az egész világ előtt olly vigyázatlanul arrul vádolni, hogy hirtelen, valóban több a legtöbbször. Vagy talán nem annyit jelent é hűtlenségről vádolni, midőn föléle vádlólag állítatik, hogy azon királyért imádkozik istenhez, a ki nem fejdélme? Ez szörnyiség! A czár szócska értelmének nem tudása ragadá magyar politikusainkat e tévedésbe, meg kell tehát ezt magyaráznom. Nemcsak az orosz császár, hanem minden más császár vagy király ezen nyelven czárnak neveztetik, csak azon egy különséggel, hogy a czár (Imperator) több mint király (Rex); ezen különségről a régi kor mit sem tudott. És im, a ki ezt nem tudja, megyen óhitű napkeleti s. egyházba, s hallja ott, miként éneklék e rituson levők gyakran: Goszpodi, szpászi czárja! azaz: Uram üdvözítsd a királyt! mindjárt Czárszkojeszelo jut eszébe. Vagy ezen zsolnárbeli vers alkalmakor: Wnidet czár szlávi; Etó jeszt czár szlávi? Goszpodi szily, to jeszt czár szlávi, azaz: És bemegyén a dicsőség királya: ki a dicsőség kirélya? kia dicsőség ura, az a dicsőség királya, — gya-

nújaként hirdeti azt mint valót. Hallják politikusaink, s azonnal a Névánál levő czárra fordítják elméjüket.?! Ezenkívül azt is vehetni tekintetbe: hogy a Magyarországnak önálló szerb óhitű napkeleti eklezsiának finansziái szoros körülményei (melly eklezsia minden más fejdelem nélkül templomokat, tanodákat, püspöki lakhelyeket gondosan épít és bajjal tart fen, ugyanez püspökét, lelkészeit, a tanodák fölügyelőit s igazgatóit, a praeparandisták és kispapok tanítóit, s egyebet maga szegényül fizeti) ösztönözték arra, hogy a liturgiái könyveket előbbeni időkben, midőn még e honban ollyas nyomda nem létezett, melyben e könyvek kinyomathattak volna, Oroszországból, hol e könyvek régi s már kihalt cz y r i l l egyházi szent nyelvünkön jönnek ki, szerezzék meg, ez azonban mindenkor a többség tudtával s engedelmével történt, mi a Declaratorium 58 §ban is világosan áll. Igen természetes, hogy azon könyvekben (mellyek mint mondva van régi időkben szükségképp Oroszországból hozattak s mi már régtől fogva megszűnt) szent énekinkben, hol említés van az uralkodó fejdelemről, azon orosz császároknak, vagy császárnőknak nevei vannak nyomtatva, kik alatt az illető könyvek kinyomattak. Hihető, hogy az említett magyar írók illy könyveket kaptak kezeikbe, s innen ered e koholmány, de nálunk nemcsak minden lelkész, hanem minden világi ember is, ki csak olvasni tud s a mindennapi imádságban gyakorlás által tökéletesen járta, az e könyvekben orosz név helyett azonnal uralkodó magyar király nevét éneklé Ugyan e litániát ismételjük mi teljes formában mindennapi háromszori imádságunkban tizenhátszor, és nyilván s valóban mindenkor legszívesebben. Mikor a püspök liturgiát mond, hasonlólag többször is, és ez alkalommal különösen, egész czime ő fölségének az ausztriai császárnak s magyar királyunknak egész kiterjedésben két diaconus által a szentegyház közepén levő ambonon trikire és dikirivel kezeikben fönhangon énekelte, melyre a pontificans püspök maga a m n o g á j á l y é t á t alkalmaztatja énekekben föls. Ferdinand hosszú életeért, egészségeért, üdvösségeért, és hogy ellenségin győzödelmes legyen. Ujabb időkben, midőn már tulajdon betűinkkel előbb Bécsben, azután pedig Budán kezdett működni a nyomda, némelly — noha pénzsükség miatt csak elkerülhetlenül szükséges s kevesebb költséget igénylő — liturgiái könyveket nyomattunk, ezekben világos említés tétetik azon magyar fejdelemről, kinek uralkodása alatt e könyvek napvilágra jövének. 'S miután ezzel a két pont-ra már teljes fölvilágosítást adok, a 3dik magában elenyészik; én legalább ugy hiszem, hogy magyar atyánkfiai magok fogják mondani a kettő után ennek lehetetlenségét. A ki pedig azt gondolta, nem gondolá meg, hogy oda küldözgetés kellene; az irományokkal pedig semmi futár nem mehetne által a határvonalokon. Diplomatikai útra bocsátani! — Ugyan kinek juthatna eféle eszébe? — Nem, a magyar nemzet eddig nem hitt illyesmit a szerbről, ezután se higyen. A hirdetni még is hajlandó fogadja tanácsomat, olvassa meg előbb óhitű napkeleti vallásom kátéját — megkapja magyar nyelven is — vizsgálja meg jól és azután beszéljen. Eljön Vik Ferdinand! Eljen a magyar nemzet! értsen egyet a vele egyezett s egyezendő szerbvel! Ezt ide csatálá a magyar király, a magyar állam szakadozás bennünket magunk közt vesztené el. Im ez lelke fölvilágosításomnak. Heves megtámadtatásunkra is csenddel tevém, csendben az igaz védelem és hűség. A t h a n a c z k o v i c s P l á t o, óhitű napkeleti megyés püspök.

A Magyar gazdasági egyesület legközelebb 1845dik évi január 24. 3dik s ha szükség 4d. napjain délelőtt 10 órákor a nemzeti casino teremeiben közgyűlést fog tartani, melynek egyelőre tudvalevő tárgyai közül a nevezetesek: 1) az országgyűlés ismeretes eredménye következtében az egyesület pénzbeli erejének s hatáskörének emelésére szolgálható lépések és rendszabályok megvitatása; 2) a német gazdák müncheni és stájer gazdasági társaság grécki közgyűlése iránti jelentés; 3) az 1844dik évi pénztári számadások ügye s jövő évi költségvetés megállapítása; 4) a gyümölcsenyésztés előmozdító, nak folyó évre szánt ezüst érdempénzek odaítélése; 5) az 1846dik évi mezői napár iránti rendelkezés; s 6) a pesti vásárok ügye. Minélfogva az egyesület minden rendű t. tagjai, ugy az ügybarátok minél számokban megjelenni hazafui tisztellettal kéretnek. — Pesten december 1ső napján 1844. Török János egyesületi titoknok.

(Figyelmeztetés) a honi gyárnokokhoz, iparüzökhöz s honi iparművekkel foglalkodó kereskedőkhöz. A honi gyárnoknak, iparművesnek s hazai iparművekkel foglalkodó kereskedőnek legfőbb érdekében áll ismértetni, ha akarja, hogy műveinek kelendősege, tehát szorgalmának jutalma legyen. A honi műipart pártolni hajlandó közönségnek pedig, szintugy érdekében áll, tudni: hogy mi, hol és kinél kapható; különben a honi műipart legjobb akarattal sem pártolhatja. Ezennel te-

*) Többek kívánatára de balítéletek elosztása végett is írtattuk e fölvilágosító cikket a Nemz. Ujságból e lapokba. Szerk.

hát hazafiai bizodalommal felszólítottak a két testvér magyar hon 's a' kapcsolott részek gyárnokai, iparművesei 's honi iparművekkel foglalkodó kereskedőji: ne terheltesse nek a' magyar iparegyesülettel érintkezésbe bocsátkozni 's azon egyesület aligazgatójához Kossuth Lajos urhoz vagy pedig alulirthoz intézendő tudósításokkal mustráikat 's árjegyzékeiket beküldeni, üzletük helyét ezimét tudatni, 's az iránt, hogy minő kiterjedésbeni 's minőségbeni rendelkezések elvállalására volnának készek, valamint általjában a' magyar műipar élénkítésére vonatkozó ajánlatok 's javaslatok iránt is értesítést nyújtani, miszerint a' magyar művek felől tudakozódók kelendőleg utasíthatassanak 's a' lehetőségig tökéletes iparschematismus készíthetők. Ezen adatok gyűjtése az iparegyesület által már megkezdett, egyszersmind arról értesítettik a' t. közönség, hogy az iparegyesület szállásán — ujjvilág 's hatvani utca szegletén Ilkeyház 1s emelében — némely iparneműi utasítások már kifüggesztettek 's ott azokat kiki szabadon megtekintheti. Kelt Pesten nov. 26. 1844. Csanády m. k. jegyző.

A' bécsi cs. k. egyetemnél 1843/44. iskolai évben az orvosi kar 's illetőleg sebészeti osztályból következő honfiak lönek orvos- vagy sebész-tanárokká: Agricola F. Descovich J. Holländer J. Huszár Kár. Kastel Vilmos, Körtvélyes Tam. Kuna Zsig. Lánosz Ferd. Lemberger Henr. Millichich Fer. Mocsí Mih. Puliczer Ign. Reuss Guszt. Schlesinger Edv. Schwarzer F. Semmelweis Ign. és Verzár György. — Sebészosztály: Büchler Vil. Mayer Vil. Nöbl Józsa.

Budapesti napló. ♂ Decemberünk igen emberül azaz bundásan köszönt be vidékünkön, azaz úgy mint hozzá illik, jó deresen és csipős hideggel, míg a' lefolyt 11 hónap majd valamennyi hűlen volt jelleméhez, a' tavaszi hónapok nyáriak, a' nyáriak ősziak valának, vagy legalább akarának lenni, szóval, úgy össze vizsgálva cserélgetik szerepeiket, mintha az idén ők is orsz. gyűlést tartottak volna. Egyébiránt még most decembert sem akarjuk dicsérni, mert még ő nem ugrotta át az árkot, 's mint mondani szoktuk, végén csattan az ostor: minthogy nálunk bizony igen bajos is, kivált a' politikai világban valakinek pályája kezdetéről annak végére következtetni. annál kevesebb jót állani érte, mert a' magyar politicus és magyar posztó oly dolgok, mellyek leginkább arról ismeretesek, hogy mind kettő — igen hamar színterágyja. Az ifjuság által tervezett legelső táncvizgalmat, — miután az előleges aláírásokból kellő bizosíték tetszett ki, mind a' résztvevőkre, mind a' honi kelmék iránt kötelezett öltönyökre nézve — jan. 8kán határozatott a' városi reduttermekben tartatni. A' vendégek, különösen hölgyeinkir szerint kértetni fognak, hogy mennyire lehet, szinte honi kelmékbe öltözten jelenjenek meg. Tudomásunk van több egymással rokonságban álló igen tisztos családokról, mellyekből a' hölgyek, sem hogy idegen személyeknél kelljen venniük vagy a' tavalyiakat használniok, abban egyezzenek meg, hogy e' táncvizgalmat ha szövétére nem is legalább nyomtatára nézve honi kartonban jelenednek meg, melly önmegtagadás bizonyára csak dicséretére válik a' kezdeményező derék magyar hölgyeknek. — Advinent államutatója az utjéren már megnyitott 's tömördek sokaság látogalja. Tagadhatlan, hogy a' gyűjtemény egyike a' legválasztékoshaknak, 's azon fékezési ügyesség, mit Advinent és neje e' fenevadakkal bánás módban kifejtenek, szintolly hamuatos, mint rendkívüli, csak egy ellen vagyunk bátrak szót emelni. t. i. azon kellellő eljárás ellen, mit ez állatfékezők saját gyermekkel, egy 3—4 éves fiúcskával követnek el; ez valódi mérszakszékre állítása e' kis ártatlannak, a' közönség pedig nem hogy gyönyörködne benne, de valóban kinpadon van, midőn e' kis fiút, nem önként, nem magasztántából, hanem szülei pénzkeresetének szánandó eszközökül ama fenevadak közt minden pillanatban az életkockáján látja. Illyesmibe tán a' rendőrség is méltán beleszóllhatna. — Nemzeti színházunknak napról napra haladását 's öröndetes népszerűsét látván, egyik collegánk árfelemelést indítványoz, a' belépti díjakra nézve. Részünkről, megvalljuk, ezt nem mernők tanácsolni az igazgatónak, kivált meddig a' színház oda künn a' keresési uton van. Örüljünk rajta, hogy egyszer már népies színházról beszélhetünk: illy újítással, könnyen meg lehet, hogy újra meggyűrűlne rendünk az ur szülőjében. — B. Jósika Miklós, ki az évnek nagy részét Erdélyben jóságán szokta töltetni, télre az idén is fővárosunkba költözött, hol bizonyára nem egy estély 's körnek leszen ünnepe. Reméljük őt a' nemzeti körben is, mellynek szinte tagja, néhányszor üdvözölhetni. — A' tud. társaság hétfőn tartott heti ülését ismét gr. Széchenyi István díszesítő; míg egy más épületben ugyanez órákban a' védegyesület üléseit Batthyány grófok lelkesíték jelenléttükkel. — A' Pesti Divatlap múmellékelte e' napokban a' magyar zeneszerzők most élő veteránjának Rózsavölgyi Márknak, Barabás által igen jól rajzolt arcképet adá. Kevés megéje van hazánkban, főleg alföldön, melly a' lelkes magyar nóták e' lelkes szerzőjét, ne ismerné művei után. Ez arcképet külön is megszerzetheti 40 pengő krajczáron, valamint a' már eddig megjelenteket (Szigligeti, Garay, Kovács P., Czuczor, Nagy Ig., Rózsavölgyi.) Jövő évre Vajda, Szentpétery, Schedel, Kuthy, Erdélyi, Petőfi, Egressy és Tóth Lőrincz vannak kitéve. A' nemzeti kör részvényeseinek száma már az 500at is meghaladja; e' napokban egy 2dik tekeasztal 's a' szolgál ruházata határozatott el, melly utóbbi nemcsak magyar szabásu, de egyszersmind nemzeti gyártványokból fog készülni. — Nemz. szinpadunkon szombaton dec. 7kén Benza Károly javára, bér-

letszűnéssel: „LINDA“ nagy opera 3 szakaszban Donizettitől. — Dunai hajóhidunkat tegnap délután kiszedték.

Kraszna megyei közgyűlés. Sz. Somlyón septemb. 12kén 's ezt követett napokban rendkívüli közgyűlésre hívatánk össze, mivel ezen időszak a' tanácskozásban részt venni kívánókat nagy részben fáradalmas gazdálkodási munkálataihoz vonzá, az egybegyűlteket számát bizton kevésre tehetni. De jelen volt a' teltleg is résztvenni szokott (értsd) értelmi osztály, azon értelmi osztály, melly a' következetességet, mint e' teremben eddig méltán jellemző vezérszót, ez egyszer vajmi következetlenül értelmelte. — Tulajdon és főtárgya volt ezen közgyűlésnek a' m. országi országgyűlésen meg nem történt jelenésünk következtében hozott 's 800 arany forintban elmarasztaló ítélet végrehajtását october 7re kitézte jelentés felolvasása, 's a' kitézett végrehajtás el vagy nem fogadása feletti tanácskozás. Mellőzve minden egyes indítványt, egy a' tanácskozási folyamat, mellyben a' végrehajtás el vagy nem fogadása minden oldalról a' következetesség ezuttal vajmi neveltséges felhasználásával vitattatott, térjünk egyenesen a' következetes határozatra, melly a' jelen esetben minden egyéb, csak következetes nem lehet; azon határozatra mondom, melly elhatározott határozatnak inkább mint közakarát-szülte határozatnak méltán nevezhető, 's melly nem egyéb, mint — 's itt figyeljünk a' következetességre — egy olly végrehajtást visszaüöz, mellyet az erdélyi fő kormány jó eleve küldött utasításánál fogva a' megyei pénztárnok által visszaüzetni parancsolt. — 'S vajjon nem nagyobb következetesség lesz vala egy illy ténny minden tekintetben kiszámítva is illy k e z e k r e játszni, mint a' m. orsz. kir. táblán megjelenve, magunkat védve, az 1832%: 2lik t. cz. 1s §t kétségbe vonhatlanul elismérve, 's m' honhoz vágyva, visszaüözről határozni? (1) Egyébiránt történjék bármi, a' mindennapi események körét mindenestre egy illy helyzet jóval tullepi, 's ha szabad a' történetre észrevételeket tenni: vajjon nem czélszerűbb lesz vala e' 1832%: 21. törvczikket vagy nem hozni, vagy idejében hozni? Egyébiránt a' felelősség terhe kire nehezkedik, beszélnek a' visszacsatolás tárgyában váltott üzenetek. — Voltak ezen kívül érdekes tárgyai még ezen közgyűlésnek, mint p. o. egy bizonyos V. L. miatt a' tisztek fizetésének a' fő kormányzék általi betiltása feletti tanácskozás, ne hogy azonban egy illy tárgy körül, hol egy egyes egyed midőn a' tisztek főbjeit galád kifejezésekkel illette sőt levelek elikkasztásáról vádolta, annak folyamodására, midőn a' közgyűlés ezen merényt megtorlandó teltleg föllépne, n e m e s a k a' kirendelt és megindított közkeresetbeli leveleket felkivánja a' fő kormányzék, hanem egyszersmind a' tisztek fizetését betiltja, ne hogy mondom egy illy tárgy körül utóbb még kedves municipalitásainkra is undorral tekintsünk, mellyhez pedig vajmennyire ragaszkodunk, 's mellyek már is majd csak nem gúnyul állanak mellettünk, czélszerűbb ezek bővebb közlésébe nem is bocsátkozni. Badacsonyi Gyula.

A m e r i k a.

Sem radical sem whig, mondaná valaki, ha az egyesült státusok elnökválasztási munkálatait figyelemmel kíséri, 's látja miszerint a' nativista (benszülött)párt napról napra magosabban hordja fejét, 's tekintve tagjai számának sebes gyarapulását, meghökkeneni képes Clay leghőbb barátit is. Azonban vannak a' whigrészen férfiak, kik egy két rögtönzött evolutio által nem hagyják csatartevüket megzavartatni vagy éppen semmivé tétetni, 's így lassan de biztosan számítva ott vágják majd ki politikai elleneik alatt a' fát, hol azok legkevesebb gondolják, mit némileg azon ügyes fogás után sejtethetünk, melly szerint utolsó alkalomkor e' párt közül sokan nativista követre szavaztak, miből természetesen nem a' demokraták szilárdulása következik. Egyébiránt, ugymond egyik igen olvasott lap levelezője, azon csak örövendünk lehet, ha a' külön pártfelek egyensúlyban vannak egymással; mert ott hol a' mérleg tálczáji vizarányosan lebegnek, igen parányi nyomatokra van szükség, hogy akár egy akár másfélől tulsuly alakuljon, 's ferde állásra billentse a' kevéssel azelőtt egyértékű két különfelet. Politikai téren alig van hatályosb ovószter vizsgálások 's tulhajzás ellen, mint az ellenkező elemeknek örökös libratioja; egyedül ez képes a' föllülkerült hatalmas részt visszatartani erőszakos rögtönzött újításoktól, mivel a' dolgok illy állásánál mindig igen közel van mindkettől a' forduló ponthoz, 's így nem tévesztí szem elől egyik párt is, miként bekövetkező változás esetére neki is olly mértékkel fognak mérni, millyennel ő mért kevéssel azelőtt. Üdvös az illyetén ellensúlyzás bármely kormányformák között; ott pedig, hol nincs külön vált hatalom, melly fölüll állva minden felekezétség, irányt adna a' küzdő elemeknek, 's kellő korlátok

közt tudná tartani a' pillanat fölkaroltjait, 's támogatni a' háttérbe nyomott gyengébb félt; ott a' statutan főföladata használni minden becsületes eszközt a' közügyek fölötti harcok illyetén alakítása 's fejlesztésére. Hol erre kellő ügyelettel vannak, ott a' fönlálló csak lassanként 's úgy fog kor- és körülményi igények szerint módosíthatni, hogy mind a' meglévő törvények 's elvek általános ujdun alakítása 's alkalmazása a' közállomány megingatása nélkül történjék; mind pedig a' külön polgári osztályzatok állása, jogai sőt egyesek kiváltságai is, észrevétlenül 's igen nagy kimélettel rendelkezessenek alá a' közjöllét-parancsolta tekinteteknek. Ez a' keresztény országástan legszébbel, mert az egyedi önállóságot, 's az egyes érdekek közérdekben aulóságát egyaránt ismérve e' kettőt lehető legközelebb viszi egymáshoz, a' nélkül, hogy egyiket a' másikkal fölládozná. — Ha az ellenzék kisebbségben marad, 's a' más két párt valamelyike emeli emberét egyes. status. elnökévé, éppen nincs mit rettelgni a' közügyek leendő kezelésire nézve; száz szomú Arguszként őrködik majd a' boszankodó oppos. párt, és számba veszi a' kormány minden egyes lépteit; mi által ez annál ovakodóbb 's köteleessége teljesítésében annál pontosabb lesz. Erre nem kell megszűrül idézni bizonyító okokat; Tyler kormányelnöksége maga elég adatot nyújt; azon számtalan csalás és lopások, mik jobbra közgazgatási személyek által követettek el az orsz. pénztárak kezelése körül, utólsó években egészen megszűntek, sőt azon határozott föllépés, mellyt Tyler részéről a' texasi ügyben kifejtve láttunk, aligha főleg oda nem volt irányozva, miszerint ez új status bekebelezése által még csak remény se hagyassék azon hűlen köz-hivatalbelieknek, kik a' nemzet ellopott kincsével eddigelő Texasba mint biztos asylumba szoktak illanni. Mi a' megválasztandó elnök személyiségét 's a' vele összekapcsolt reményeket illeti, erre nézve is jóformán nyugodtan lehetnek a' különpartok emberei, mivel az új elnök olly állapotban vendi át az egyes. állodalmak közügyi kormányát, melly inkább a' már megkezdett folytatását 's a' létező ápolását mint újak létesítését teszi szükségessé

Spanyolország.

Logronyóban a' haladás pártiak fellázadtak; Zurbano tábornagy fejk; 's bayonnei levelek szerint Burgos is mellettk nyilatkozott: nem alaptalan tehát azon aggodalom, hogy Santander és St. Sebastian is aligha e' példát nem követik. Zurbanonak kormányi parancs következtében Logronyó szomszédságabeli jószágából Santanderbe kelle vala menni; e' helyett azonban a' Soria és Logronyóval határos Sierra de Camerosba vonult; itt számos katonaságot gyűjte maga mellé 's midőn éppen Oribe, union' ezreddel Riojába ment, ezen ezredből sok katona 's altiszt sietett hozzá; mellynek következtében nov. 13d. mintegy 450 gyalog- 's lovassal jelentek meg Najerában, 's, éljen a' királyné, éljen az 1837d. alkotvány teljes épségben kiáltások közt az ayuntami-entot öszszehivatván, minden fegyvert 's lovat magának kiadatott. Rioja a' lázadás fészke, széles és nyílt völgy Logronyóban, minek határát éjszakeről Ebro, délre Sierrera de Cameros, nyugot 's keletre pedig szakadatlan hegylánczatok képezik. Zurbano minden ösvényt, minden zugot ismer itt; mert a' polg. háboru ideje alatt kiváltkép e' tájon munkálkodék. Najerából azonban, miután fia is számos önkéntessel hozzácsatlakozott, az elszedett lovak, fegyverek 's pénzsz Sierra de Cameros felé vonult, a' hegyek közt biztos helyre vergődő. Ezen lázadás hire nov. 15d. este érkezett Madridba 's már 16d. a' Gazeta két rendeletet közöl, mik szerint Zurbano diszjeleitől 's méltóságától megfosztatván mint áruló mindazokkal, kiket csak kézzre kerthetni, agyon lövetendő. Ezen kívül csapatokat indítanak Logronyobul 's Burgosbul Zurbano ellen 's e' tartományokat, mint Santandert és Soriát is ostromállapotban levőknek nyilváníták. Zurbano tette egyébiránt különböző érzelmekeket keleszt a' fővárosban; itt reményt ott megdöbbenést idézvé el. Ezt a' J. des Débats levelezője is megvallja, azon hozzáadással, hogy ezen kitérés annál váratlanabb mivel Zurbano Naryaezt csak nem rég irt levelében békes kedélyéről biztosítja; 's ezen felül nemzeti jutalmul 2 millió frankot érő fekvő birtoka van, mit mostani lépése által kockára tön. Különbö hatályos szint kölcsönöz Zurbano fölléptének azon körülmény is, hogy közel a' fővárosához rabló csoport pusztit 's teszi vesztélyessé a' galicziai nagy országutat 's a' rendőrökkel öszszeverekedése daczára is egyre növekszik. — Nov. 23d. hírek szerint Felsőaragoniában is lázadás ütött ki, Saragossában 's Cataloniában nagy a' forrongás. Ezek azonban alkalmasint csak előjátéka azon nagy vésznek, melly ha minden jel nem csal, Andalusiából fog eredni. — Prim porének kimenetele mindenkit meglepett. Ha ő es

társai valóban olly vér-szomjas özszeesküvők voltak, kik ellen a vádlóügyésznek halálbüntetést kelleszorgalmazni: akkor néhány évi várfogság igen kevés; ha pedig a vád alaptalan volt: mire való a büntetés? Ha ezen hadt. széki dráma lefolyását megtekintjük, lehetlen azon gondolatra nem vetemednünk, hogy nem igazság, hanem politika vegyült játéka; politika, mely a félelmes ellenséget árthatlanná igyekvők tenni. Tanácskozás előtti este még senki sem tudá, hogy más nap a t. szék özszeülend; a vádlóügyész bonyolultságokrul beszélt, pedig vádirományával már kész volt. Azonban amugy hevenyében a t. székét özszeüjlik, három új tag vesz részt abban, kiket Narvaez kénye szerint választott. A jegyzőkönyveket felolvassák, mik szembesítési rövid kivonatok's elferditett tanuvallomások voltak. A védőkkel eleve mitsem közöltek; ezek időt kértek a vádalapul szolgáló bizonyítványok megrostálására, 's nyertek másfél órát arra, hogy megtekintsék a perbeli irományokat 's védelveiket özszeeszedjék 's elkészíthessék; mire a t. szék állandónak nyilatkozék. Alberni vallomásai mindig ugyanazok: egyébiránt észrevehető volt, mikép Primet sem első kihallgatásakor, sem írásbeli második nyilatkozatában nem emlité 's hogy kénytelenek voltak öt harmadszor is elővenni, míg Prim elleni vádját előterjeszté, ki azonban mindegyik szembesítéskor hazug's rágalmozónak bélyegzé őt. Mint bánták a tanukkal? képzeltetni egy t. szék előtti esetből. Egy tanu ugyanis, midőn vallomását felolvasták, így kiáltott fel: — Ezen nyilatkozat nem enyimi! mire az ügyész ellenkezőleg válaszolván, Igenis! folytatá amaz, mert fenyegetésekkel kényszerítettek! Érvényes bizonytságot, úgy látszik, senki sem tőn, 's Prim fényes önvédelme után kiki azt várta, hogy ártatlannak nyilvánítatik. — A korbesben, vagy helyesbben a követi congressusban az alkotványreform ügye lassan halad azon sok javaslat miatt, miket naponként szőnyegre hoznak. Nov. 15d. a vallás, istenítisztelet 's egyh. rendet illető czikk felett vitakoztak. A kormány 's választmány javaslatjok szerint köv. szavakba lenne az foglalandó: 's spanyol monarchia vallása az apost. róm. kath. 's a' status az istentisztelet 's szolgáji fentartására kötelezi magát. Ebben mindnyájan megegyeztek; némelyek azonban e' záradékok ohahták: „Az istenítisztelet 's egyh. rend illendő 's függetlenségét biztosító módon tartassék fen;“ melly javaslatot, nehogy azon gyanura szolgáltatson alkalmat, mintha az egyh. javak viszszavétele terveztetnék, a' miniszteri párt legyőzvé, elvetették. 16d. ülésben az iránt folyt tanácskozás: milly szabályokhoz nyult a' kormány a' Zurbanoféle zendülés ellen's miben nyújthat biztos támaszt a' congressusnak? Mire Narvaez előadta, hogy a' követek nyugton lehetnek; a' kormány minden eszközzel el van látva ezen gonosztevő csoport kiirtására! Rendes fenytékü 's bátor sereg, a' törv. hozótestben bizakodva s em mi rendkívüli szabályra sincs szüksége, 's a' lázadók hihetőleg eddig már meg is feyítették, 17d. az örökös párisé behozatala 88 szóval 60 ellen megbukott. — Narvaez nov. 19d. a' királyné névnapján fényes bált vala adandó. — Liszt folyvást büvöli a' madridiakat zongora-hangversenyecivel. A' kormány több tábornokot számúze, kik iránt bizalmatlan. A' légmérséklet fölötté meleg, mi ez évszakban szinte hallatlan. —

A' francia kormány a' pyrenaei határvonalokat szigoron őriztetí, negyed mindenkit katonai őrköt állítatván. Ugy látszik, bizonyos azon terv, hogy Spanyolországot egyszerre több helyről akarják megrohanni; különösen az olasz kikötőkben carlista hadjárásához készülnek. Az aragoniai szilaj forrongás csakugyan valósul; Saragosát ugyan, ezen perczen, még féken tartja az, hogy Breton tábornok a' várost ostromállapotbelinek nyilvánítá 's halálbüntetés alatt kényszeríté lakosait löszerek átadására; de Aragónia bérczes tájain annál inkább harapozik a' lázadás. Jelszó: „1837d. alkotvány 's II. Izabella országglása“ Esparterorul szó sincs. Legújabb hírek szerint Zurbano csapatját feyverletétre kényszeríték, maga pedig füstul néhány párt-hive kíséretében Yanguas felé menekült; egyik fia üldözöji kezébe esett; jószágait zár alá vették.

Portugália.

Az ellenzék, ha úgy nevezhetni azon esekély töredéket, melly a' miniszterség rohanva haladó diadal-szekerébe kapaszkodva, azt hátráltatni erőködék, de szerfölött gyenge levén saját kárával szétszóratott, 's most visszavonulva nyögi honn a' kapott sebeket; ezen elleuzék tehát, mint multkor is említök, a' RRék tábláján megbukott indítványával, melly a' miniszterség kérdőre vonatását tárgyzá. Hasonló sorsa volt ez ügynek a' főrendeknél is, mert octob. 9kén azon kérdés: mint használá a' miniszterség az ideiglen rá ruházott rend-

kívüli hatalmat? miniszteri értelemben döntetettel; 's így ma vége minden szorongásnak, mit vigság váltott föl zeno, lakomák, estélyek st. kíséretében. Ugy látszik tekintve a' minisztertagok darab idő óta bökezüségét, hogy bizonyos uraknak volt oka miért rettegni a' hozandó itélettől. Ő fölségük arcképeiket festetik ausztriai képiró által 's asztaluknál vendéglik azon paireket, kik pillanatnyi hév következtében, ellenzék értelemben nyilatkozta, 's azért jövedelmes vagy díszes közivatalt vesztének el. Az itteni udvarnál levő török követ legkitünőbb tulajdonául említettik, miszerint az, jöllehet még erőteljes férfi korát tul nem haladta, sem Lissabonban nem tart serailt, sem otthon nem hagyott maga után háremet férjért epedező nőekkel. Hirlik, mintha a' kormány végre komolyan kezdene a' rabszolga-kereskedés megszüntetésirül gondolkozni; erre nézve egyik fokálmáson 4 személyből álló törvényszék rendeztetett.

Anglia.

Nov. 19d. kabinettanács tartaték, min valamennyi fővárosban tartózkodó miniszter jelen volt 's Anglia pol. élete ujra megkezdeté. Általában véve az ország jólléte, nyugalma 's a' miniszterség élete tartósb 's kedvezőbb szímben diszlenek most mint valaha két év óta. 'S valóban ritkán volt derültebb a' polit. látkör mint most; 's hire, nyoma is alig érezhető azon lázas békétlenségnek, melly politikai események előidézése után sovárog. Az angolok többsége megelégszik a' conservatív uralkodás első elemével: 's ez a' biztosság! örül azon meggyőződésnek, hogy nyugton alhatik 's nem kell rettegni, mint az előtt, hogy reggel vész 's viharra kel föl, mik éjjel kekedtek az országra. Szerencsés körülmény Pelele nézve, hogy az angol népérzelem, sőt a' mostani viszonyok egész iránya leginkább a' pénzügyi 's kereskedési politikában öszpontosulnak; e' téren pedig Peel tapasztalása 's belátása valamennyi korfitársait elárnyékolja. Volna csak Pitt helyzetében, 's lenne kötelessége megszéllíteni a' fejtelenség minden daemonait, sikra szállni a' szilaj forrongásu kor eseményivel 's embereivel, kérdés: megállná e' a' sarat? Az illy körülményekben szükséges tulajdonokat tekintve, Peel maga is Guizotnak adna elsőséget Amde hazája segélyforrásai és szükségei helyes megítélésben 's politikájának az angol kereskedő szellemre alkalmazásában tökéletesb statusférfi ő, mint híres francia korfitárs! Nem kapaszkodik ő a' személyi 's politikai nagyság legmagasb fokára, hanem érti: mikép kell a' gyakorlati legkisebb hasznat úgy felvirágoztatni, mint csak lehet. A' kabinet jövedelem-adót tárgyzó határozata még sok éven keresztül határozandja meg az angol pénzügyi polit. jellemét. Eddig ezen szabályt olly véderkélyül tarták, mit súlyosb nyomás perezeiben a' statusépületbe vontak, de szabályszerűleg nem rendeztek. Mert mint szabályszerű alapra mitsem építének rá 's az ezen adó-eredvényezte jövedelmi fölösleget épen nem fordíták másra, mint nemzeti adósságcsökkentésre. De ezen kísérleti időn tul vagyunk. Az adó ezen faját vagy meg kell szüntetni, vagy statusgazdasági rendes segélyforrássá emelni. Általános 's alkalmasint leghelyesb vélemény az: hogy a' jövedelem-díjazást állandósítani kell. De ez még nem határozottatott el. A' díjazás ki nem szabott időre meghoszsabbittandó könnyen nagyobb lárma t idézhetne elő, mint állandó megajánlása olly körülmények közt, midőn sürgető eset, szabályok időszerinti jelleme az adóköteleseket azzal kibékítik. Mondják: mikép az egyes. királyságban a' parlament tagok nagy száma kevés 's leginkább 150 ft. sterl. törvényesabtajövedelemmel bírván ezen adóztatás által fölöttébb terhelhetnék; sőt bizonyosnak állítják, mikép ezen osztály jövedelemadó elleni titkos gyűlölsége okozá, hogy utóbbi követválasztáskor a' londoni cityben a' miniszteri jelöltek megbuktak: ez azonban tulzásnak látszik, mert bármi oka 's alapja legyen is az angol ellenzéknek: de titkos ellenzék soha sincs. Vanak lármás pártok erő nélkül, de egyetlen erős néppárt sincs láрма nélkül. Meglehet, hogy a' gabonatörvényeleni párt özszeolvad a' jövedelem-adó elleneivel: eddig ugyan ezen felekezet félelmes ellenségekép nem működött, 's ha ottan ottan virágdu szónoklatiban nem adná jelét létezésének, nem is tudnók, hogy van stb. Mi Irland állapotját illeti: a' kormány állása e' tekintetben lényegesen javult. A' repealpart félreismerhetlen jeleit adja, hogy tagjai közt szakadás uralkodik. Egyébiránt a' közfigyelmet mind itt, mind más részeiben az egyes. királyságnak a' számnélküli vasutjavaslatok foglalkodtatják. Irlandnak is megvan saját része azon 150 vasuti törv.-javaslatban, miket parlament elé ülései megnyitásakor terjesztendek. A' komló-adó f. évben 256,241 ft. stre rugott; a' komlótermesztés leginkább délkeleti Angliában virágzik. Byron I. többször említett márványszobra (Thorwaldsentől) a' vámház pinczébörtönéből huzamosb

fogsága után kiszabadulván, nem részesül ugyan azon szerencsében, hogy a' westminsteri apátság szent rejtekeiben diszelegjen, hanem a' kensall-greeni temetőben fog felállítatni. Egyes. statusokbeli tudósítás szerint ujra véres verekedés történt a' francziák és taitii ben-szülöttek közt 's az utóbbiak közül igen sokat agyon löttek. Fiztguard angol fregát Pomare királynőt Bola-bola szigetre szállítá. A' Standard szerint Gibraltar körül a' spanyolok tengeri rablást vittek véghez. Az O'Connell-adó Dublin minden egyházában nov. 17d. szedetvén be 4000 ft. st. tett. A' vidéken, ugyanez napon szedett gyűjtést még nem tudhatni. A' demerarai (Jamaikában) kávéültvényeket néhány nap dühöngött tüzvész majd mind elemesztette; hir szerint adóterhelés miatt elkeseredett pórok gyujtogattak.

Franciaország.

Bizonyos, hogy a' spanyol Bourbon Izabella nápolyi gróf Bourbon-Trapani rokonához menend férjhez; úgy látszik, hogy már 1843b. kész volt 's elfogadták ezen házassági javaslat 's így előbb, hogysem a' mérsékpártiak, mint magokat nevezni szeretik, nagy-szerű 's úgy nevezett nemzetmozgalmaikat Espartero ellen megkezdék. Gyakran gunyolják ugyan Lajos F. házassági szövetekezést, mik a' mennyiség által, hogy úgy szóljunk, gazdagon kipótólják a' minőséghiányt: pedig ezen számos család atyja napról napra hasonlőbb leend Agamemnonhoz, a' királyok királyához; mert mindezen szövetekezés valóban uralkodóvá teszi őt nemcsak Spanyol- és Olaszországon, hanem a' földközi tengeren is. Nemours hg nője után sógora a' portugáli királynő férjének, mint Klementina hgnő sógorasznya ennek férjéről; Joinville hg a' braziliai császár sógora; Aumale hg a' salerno hg lányával egybekelvén II. Ferdinand két sziciziliai királylyal rokonuland. L. F. tehát kétszeres nagybátyja Izabellának 's Trapani gróf leendő férjének. Ezenkívül nagyon hihető, mikép Montpensier hg nemsokára Maria Luiza infansnővel Izabella nővérel házasodik össze. Im előttünk van az új és ugyan-csak szoros kapcsolatu családviszony. 1815b. a' szövetséges hatalmak titkos szerződésekor, Castlereagh lord azt kívánta, hogy a' Bourbonok idősb ágának azon családözvetsége, melly a' spanyol és francia udvarokat özszezüzö, törültsék el; 's az levén szándéka, hogy Angliának az iberiai félszigeten uralkodást biztosítson, csak az idősb ággal bibelődött, eszébe sem ötöl-vén, hogy egykoron az ifjabb ág elnyeli az idősbiket, 's az ő politikájából hasznat húz. Az angol-nápolyi kénygyvitakor állatta két Szicizilia király, hogy a' nem nagy tengeri erejű Ausztriával szövetekezése nem elég ótalom Anglia ellenében, 's azért jött azon gondolatra, hogy a' juliusi forradalomszülte kormánnyal érintkezésbe jöj-jön. A' francia kabinet ő fels. helyzetét ügyesen tudta használni. 'stb. 'stb. — Guizot bajából egészen kiépült 's Thiers és Barrot terve 's cselszövényei, miket arra építének, hogy Guizot gyöngékedése miatt nem lesz képes kamrai vitakozások alkalmikor helyt állani, megsemmisültek. Másik bökkenő: hogy a' adománykérdés jövő országgyűlésre nézve ismét elesik; mert a' kormány úgy véli, mikép az még most időelőtti; bár egy magas személynek nem rég Windsorban, aztán St. Cloudban nyilvánított nézetei merőben ellenkezőt gyantattak. A' pairkinevezés is elmarad, mert attól félnek, hogy olly sok selejtes ember kitüntetése nyilvános gunyra szolgáltatna ürügyet, mi itt ott már nyilatkozik is. A' miniszterségben surlódást tapasztalhatni, mit leginkább a' Duchatel és Lacave-Laplagne közti egyenetlenség okozott 's alkalmasint a' pénzügyminister kilépése követ. Soult táborfő a' köv. kamraülések elé törv.-javaslatot készül terjesztetni, 40 millió franknak a' parisi erősség fölfegyverzetése 's arsenal szükségei kiegészítésére fordítandásáról. Rothschild Salamon már néhány nap óta mulat Párisban, mi a' 200 milliónyi kölcsön iránti szerződéssel természetes viszonyban áll. Nov. 18d. érkezett Bugeaud kíséretetül, közte 12 aráb főnökkel, Marseillebe, hol katonai 's polg. hatósági részrül fényes és szertartásos fogadtatásban részesült; tisztele-tére több lakoma rendelték, legfényesb volt azonban, mit a' kereskedőség a' színház nagy termében adott. Pascal keresk. széki elnök volt az ünnepély szónoka, ki a' magas vendég jóllétére áldomásozván, az által, hogy gyarmatosítási érdemeit katonai vitézségével szötte özsze, alkalmat szolgáltatott Bugeaudnak, Algir mibenlétéről részletesen nyilatkozni. Ki is, hō köszönetet mondván a' szives fogadtatásért, és szerényen emel-vén ki a' kormánynak és seregének a' dicsőített munkálatokbani érdemeit így beszélt: Algir feyveres meghódítatása be van végezve. Mindenütt béke. Tunis határitól fogvást a' marokkaiakig minden le van győzve, néhány budsi 's gigellii törzsököt kivéve. Tökéletes bá-

torság uralkodik szerte. Kimondhatlan haladás mutatkozik. A' gyarmatok jövedelmei, 1840b. még csak 4 millió, jelenleg 20 millióra rugnak, az európai népesség pedig szintez időközben 25 ezer lélekből 75 ezerre szaporodott. Fontos dolog uraim! hogy önök ismerjék a' vásár jelentőségét, melynek rakháza Marseille. Mostani beszédem ne szolgáltatson gyanut felekezetségre, mert kezdetben nem valék gyarmatok barátja. Akkor azt gondolám, hogy azon áldozat 's erőmegfeszítés, mik e' végre megkivántatók, meggyöngyíthetik európai állásunkat. 'stb 'stb. Képzeltetni: milly örömrivalgások közt fogadák e' beszédet. Az arab vendégek diszhelyen ültek 's Ali kalifa mellett volt a' tolmács, ki mindent megmagyarázott. Az egész jelenet új volt előttök, később azonban kérték tolmácsukat, nyilvánítva érzelmeiket, dicsőítő beszédben Franciaországra, mely mig egyik kezében fegyvert tart, mellyel elleneit sújtja, másikkal balzamat önt a' sebekbe; melly oly jó 's igazságos mint erős és hatalmas; mellynek nevét Algir minden sátraiban áldják férfiak, hölgyek; 's naponként kérik istenüket: nyujtsa áldását Franciaország nagy szultánja 's érdemdús kalifájára, szerencséseknék vallván magokat, hogy Franciaország gyermekeinek nevezetelhetnek. Midőn Bugeaud asztaltul fölkel, az egész társaság szállítására kísérté. 20d. segédjeivel Marseillet elhagyta Excideuilbe szándékozó; az arab főnökök pedig még az nap ottan tartózkodtak, aztán Arlesbe majd Lyonon keresztül Parisba menendők.

Svédország.

A' koronázási ünnepélyek végükhez közelitének, 's a' tánczvigalmakat 's egyéb mulatságokat k o m o l y foglalkozások váltandják föl az országos gondok izzasztó terén, addig azonban lejt öreg ifju egyaránt 's használja a' jelen perczeit, nem aggódva előre kétes jövő fölé. Legközelebb a' polgár osztály rendezett egy oly tánczvigalmat, mihez hasonlót fényre 's vigadók számára nem egyhamar találhatni, e' zenészeti estély ugyanis nem kevesebb mint 1150 személyre volt számítva úgy, hogy a' megjelent nemesi rend tagjai mint kedves vendégek egészen polgártársaik költségin mulathattak. Király 's királyné mint szinte az idős 3 trónörökös jelen voltak e' nemzeti ünnepen 's osztoztak a' vidor társalgás gyönyörében. — Svédország RRdei fölterjesztés útján egy hónapra halasztatni kérek az országülés bezárását, mi — alkotvány-törvényi rendeletnél fogva ebbeli kérelmet megtagadni a' Fölségnek joga nem lévén — megadatott, 's így az országülés f. hó 24-ig 1 nem oszlatható, e' határidő eltelte után azonban bár-

melly órában. Ha a' király e' jogával élni fog, jelen országgyűlés jóval rövidebb lesz az előbbieknél, mit egyébiránt azon körülménynek tulajdoníthatni, miszerint a' király jövő év kezdetén Norvegiába menend, ott a' storthingot megnyitandó. Kik a' dolgok állását ismerik, egyhangulag állítják, hogy a' RRdek buzgalma az országgyűlés egész folyama alatt oly nagy volt, miszerint minden nagyobb ügy még ez évben vitakozás alá kerülend, 's hihetőleg elintéztetik. Jó jel gyanánt veszik a' RRdek azon készségét, mellyel az uralkodó ház költség-rovatát szavazat-sürgetés nélkül megajánlák, ebből némelyek az országgyűlési munkálatok minél gyorsabb haladását következtetik. Norvegiában a' követválasztások bevezetvék; a' képviselői tábla 102 tagból leend, kik közt 45 közhivatalnok, 13 kalmár és kézműves, 44 pedig a' parasztrendhez tartozik. — A' venezuelai köztársaság követséget küld e' Stokholmba, melly örömet nyilvánítsa Oszkár király előtt ennek szerencsésen végbement trónralépése fölött.

S z e r b i a

Simics az ismert szerb külügyminiszter, legalább hírek nyomán hihetőleg, ügyviselőül fog Szerbia részéről a' portához küldetni. A' tartomány belrészbeni zavargások, hir szerint, napról napra mindinkább szűnnek. Szerbia kormánya köv. pontokat intéze a' bécsi kabinethez: 1) Miklós hg Bécsből távolíttassék el, 's kormány szoros örködés által akadályoztassék új zavarokra számított netaláni terveiben. 2) A' szerb szökevények, kik jelenleg a' magyarszökevényekkel egyaránt tartózkodnak, onnan parancsoltassanak el. 3) Hasonló szigorú rendelet alá essék mindazon kalandor 's egyéb csel-szövő, kik Szerbia nyugalmát ármányos utakon háborgatni törekednek. 4) Azon ausztriai alattvalók, kik a' trónvesztett Obrenovits család alatt szolgáltak, 's még jelenleg is Szerbiában laknak, hivassanak haza. 5) Ugyanezek köteleztessenek in g a t l a n javaiknak, miket Szerbiában bírnának, egy év lefolyta alatti eladására. Ezen követelések miként teljesítése fogná meghatározni, milly lábon áll a' két szomszéd kormány egymás irányában; a' porta oly hon pártolja e' követelési pontokat, mintha saját legnagyobb érdekei volnának általok veszélyeztetve. A' gyanítás, mintha a' szultán egészségi állapotja nem volna egészen oly kedvező, mint azt környezői bizonyos idő óta mindenkép elhitetni akarák — valóságga fejlett azon hir által, melly szerint a' körromok újra 's pedig nagyobb mértékben mint valaha, beálltaknak mondatnak. Rifaat pasa állása mindinkább ingékonyul az ó kormány-rendszer barátainak egyesí-

telt törekvései következtében; 's vannak kik az ango udvarnál követül volt Hatil viszsza-hivatásában nem látnak mást mint amannak bukását, ennek pedig a' kormányzati fő polczra emeltetését.

Orosz- és Lengyelország.

Visztula völgye Lengyelhon legdusabb termékenységi tájai közé tartozik; e' máskor gazdag föld lakóji folyamodni fognak a' czárhoz, hogy a' magasbra emelt pálinka-adóra nézve némi könnyítésben részesíttessenek, mivel tavaly szénát nem kaszállhattak, az aratás rosszabbul ütött ki mint valaha, 's burgonya előbbi évekhez képest igen csekély mennyiségben termett; most pedig szakadatlan esőzés következtében a' szántóföldek mind viz alatt levén őszi vetésről szó sem lehet. Szegény lengyelek, irántatok még a' természet is mostohálkodik őseitek vétkiért! A' csempészet, főleg a' porosz határvonalakon most is igen élénken foly, habár nem kiméltetik kormányi részről semmi szigorúság annak csökkentésére; ennek következtében legujabban több vám-tiszt veszté hivatalát 's kenyerét, 's hihetőleg pótlásul hidegebb égőv alatt fog számukra szállás rendelteni. Az orosz kormány, úgy látszik, szokottnál lágyabb szívű kezd lenni, mit onnan merünk következtetni, miszerint bizonyos ifjunak, ki egykor tanuló közti titkos társulat alakítójaként vádoltatott be 's itéltetett el, megengedé Sziberia jéhonából több évi távollét után honába viszszatérhetni. Ez ritka szerencse, jegyzi meg bizonyos szabadabb mozgásu német lap, még akkor is, ha a' száműzött néhány évre volt is elítélve, mennyivel föltünőbb oly egyed irányában, ki élte fogytáig volt bírói szó által az örökös hó 's jég honába kárhoztatva. Hány száz család, Lengyelország híztóriájában első ragyogásu nevek, vándorla 1832 óta e' vidékekre, mellyekre isten ege tiszta fényvel soha nem mosolyg; 's alig tért közülök vissza száma néhány! pedig legtöbbje csak öt évre volt elítélve 's ezek is, ronesolt lélekkel térnek hazájokba, arcukon hordva az eleven sir életsorvasztó benyomását. — Porosz és Oroszország közt, mint tudva van, oly szerződvény jöve létre (Cartel), mellynél fogva e' két szomszéd hatalom egymástól viszsza-kívánhatja a' határon kellő utleveleket nélkül átszökőket; ez egyezvény minthogy még nem eléggé ismértetes az orosz határlakók közt, nem egyet juttatott kancsuka alá, ki öszszeszedve málháját, jó hiedelemben isten hozzádot mondvá szülőföldének, porosz szomszédinál köszönte be, 's csak akkor látta tévedését, midőn mint kellelten vendég porosz kíséret mellett anyaföldjére viszsza-utasítottatott. —

É R T E S Í T Ő.

*** A' budapesti Lánczhíd részvényeseihez.**

Miután a' két hídő szinty mint a' pesti folyam-ozslop már több idő óta föllülhaladja a' Duna színét, a' budai folyam-ozslop rakatása pedig a' mármár tökéletesen elkészült zárgátban hovahamarabb meg fog kezdetni: a' részvényesek ezenel fölszólítatnak, hogy a' harmadik részletet, száztól huszával, azaz 100 pengő forintot egyegy részvénytől a' Lánczhíd-építési hivatalban (Pest föl-Duna sor, 25ik szám alatti ház 2ik emelet) vagy Bécsben Sina Simon Gy. urnál 1845ki január 1ső napjától kezdve legfőbb ugyanazon hónap 31ig befizetni ne terheltesse- nek; magokkal hozván vagy beküldvén a' fizetés följegyezhetése végett részvény-leveleiket is; midőn az illető 5% kamatok kölesönös kiegyenlítése ugyan 1845ki január 1jétől fog számíttatni. —

A' 47, 364, és 406 számokkal jegyzett ideiglenes részvénytulajdonosok, továbbá a' 794, 820, 1051—1055ig, 1287—1291ig 1335 és 1336 számokkal jegyzett részvénylevelek birtokosai a' főntebbi határidőig egyuttal az eddigelé hátra maradt második részletnek a' mulasztási kamatokkal együtti befizetését is tartoznak pótlani különben e' részvények a' vállalkozó társaság köz birtokába és javára lesznek visszazállandók.

A' részvényesek figyelmeztetnek végre, hogy a' befizetett részletek 5% kamattal félévenként mindenkor január 1ső és július 1ső napjától kezdve ugyan a' fonamentalit helyeken folvethetők. Pest, nov. 25. 1844.

Budapesti lánczhídépítési választmány. 2—3

H i r d e t é s.

Néhai tekintetes tudós Schvartner Márton urnak, a' pesti királyi tudományos egyetemen a' Diplomatika és Hereldika volt tanítójának, könyvtárörjének 's a' bölcselkedő-kar seniorának hagyományából 100 pengő forint ajánlatik a' következő tárgyról készitendő legjobb értekezés jutalmául:

Indicare causas, cur regnum ab Hungaris seculo IXo in Europa conditum vasilibus constiterit, et non ceque interierit, ac alia regna tempore migrationis gentium ab Hunnis, Gepidis, Avaribus, ceterisque populis ad Danubium et Tibiscum fundata?

Azon értekezés, melly a' jutalmat megnyeri, máshonnan e' czélra ajánlatott költséggel kinyomtatatik 's annak 12 példányai a' szerzőnek általadatnak.

A' határnap, meddig azok, kik a' kített jutalomért vetelkedni szándékoznak, értekezéseiket a' helybeli királyi tudományos Egyetem nagyságos Receptorának postabér terbe nélkül általküldenit tartoznak, jövő 1845dik esztendei december 31ik napjára van kitűzve; azon nap pedig, mellyen a' 100 pengő forintból álló jutalom a' legjobb értekezés szerzőjének odaítéltetik, 1846ik esztendei május 1sőjére határozatott.

Ollyan értekezés, melly szerzője nevét nyilván kijelenti, ezen tudományos vetélkedéshez nem bocsátathatik, hanem csak az ollyan, melly valami jelszót viselyén homlokán, szerzője nevét 's más öt megismértető j-leket, egy melléje kap-

csolt, de zárva lepecsételt levelkébe foglalja, mellyen kívülről ugyanazon jelszó legyen írva.

Ezen tudományos vetélkedésre mind a' hazai, mind külföldi tudós férfiak meghivatnak, kik értekezéseiket deák, magyar, német, vagy francia nyelven készithetik. Kelt Pesten nov. 13kán 1844ik esztendőben. **A' Schvartner jutalom-hagyományának igazgatója.** Szoblahói Pálma Elek pesti királyi tudományos egyetembeli bites jegyző által. 2—3

A' pesti magyar kereskedelmi bank igazgatósága közhírré teszi, hogy az 1844diki június 1től november 30. felévre minden részvénytől 12 p. ft 30 krjával járó **osztalék**, a' kiadott szeletek viszsza-szolgáltatása mellett, f. é. december 1től a' bank pénztáránál folvethetők.

Egyébiránt az igazgatóság a' bank 1844diki június 1től november 30kig számított félévi összes bevételeinek kimutatását legközelebbi december hó folytában közhírré teendő.

Kelt Pesten, nov. 9kén 1844.

Ürmény Ferencz, bank-elnök
Havas Jozsef, bank igazga ó. 3—3

1—2 Birót árverés. Legfölsőbb helyen is helybenhagyottan teltleges bírói végrehajtás útján gr. Beckers Alfrédnek általadott e' megyében keblezett Szele-Farmosi határon levő Péchy Imre örökösitől exequált 240 majorsági szántóföld vagy haki-vántatnék még több hold is e. f. évi dec. 21én hely színén árverés útján a' legtöbbet ígérőnek árverés útján el fog-nak adatni, mellyre mindenki hivatalos. Pesten 1844. nov. 19kén Simonyi József t. Pestm. esköttje, mint végrehajtó bíró.

Egy czélzerően rendezett 's jókereskedésű helyen fekvő, gabnakereskedésre 's barombizalásra alkalmazott

nagyszerű szeszgyár 10—15 évre haszonbérbe oly formán adandó hogy az illető vállalkozó, haszonbér fejében nem többet, mint a' szeszgyár előállítására fordított tőke 5 száztól kamattal köteles fizetni. — azon kívül pedig — havárosi javakban elég biztosítékot kimutathat — még 30—40 évre pftoyi kölesönt is nyerhet kezelési tőkél 10—15 évre és szinte 5 száztól kamat mellett. Bővebb tudósítást nyerhetni f. évi dec. 15 g bezárólag bérmentes levelekre Pesten Glós Sámuel ügyvédnél lakása kalaputca gróf Festetics ház 302. sz. 3—3

Fölszólítás.

Gazdasággal egybekapcsolt kereskedésem vezérletét több év óta János és Pál fiaimra bizván, éltém végnapjai közeledtével mint gondos atyának kötelességemben áll, boltom után netalán bekövetkehető jogtalan követelések elejét venni; mirenevez ezenel fölszólítok mindenkit, hogy bármi néven nevezhető követeléseit, mai napól számítandó egy hónap lefolyta alatt multhatlanul bemutassan, hogy azokat részint kielégíttsem, részint fiaim előtt érvényeseknek nyilatkoztassam; mert e' határidőn túl semminemű rajtam teendő követelés örökösimeit nem terhelendő. Szobon nov. 24kén 1844. ör. **Luzzenbacher János** budapesti polgár és kereskedő. 3—3

Dunavizállítás: dec. 2kán: 8' 6" 3" a' 0 fölélt.